

КОНЦЕПЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОЛЯ ІНОЗЕМНОГО СТУДЕНТА

О.М. Лапузіна, Ю.Р. Гаврилюк

У статті розкривається новий підхід до процесу формування інформаційного поля за допомогою сучасних інтерактивних технологій, необхідного для успішної адаптації іноземних студентів. Орієнтоване інформаційне поле іноземного студента та його вірне постійне формування у процесі першого року навчання стають запорукою успішних наступних років навчання, побуту та просто перебування іноземців в Україні.

Велику увагу приділено формуванню комунікативних якостей у майбутнього фахівця, з урахуванням проблем адаптації іноземних студентів. Запропоновані технології істотно підвищують ефективність освіти іноземних студентів, які навчаються в Україні, і як наслідок, рівень їхніх навичок та знань.

Ключові слова: інформаційне поле, інтерактивні технології, адаптація, іноземні студенти.

КОНЦЕПЦИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ПОЛЯ ИНОСТРАННОГО СТУДЕНТА

Е.Н. Лапузина, Ю.Р. Гаврылюк

В статье рассмотрен новый подход к формированию информационного поля на основе современных интерактивных технологий, необходимого для успешной адаптации иностранных студентов. Ориентированное информационное поле иностранного студента и его правильное формирование в процессе первого года обучения являются залогом успешных последующих лет обучения и пребывания иностранцев в Украине.

Большое внимание уделено формированию коммуникативных качеств будущего специалиста, с учетом проблем адаптации иностранных студентов. Предложенные технологии значительно повышают эффективность образования иностранных студентов, обучающихся в Украине, и как следствие, их уровень умений и знаний.

Ключевые слова: информационное поле, интерактивные технологии, адаптация, иностранные студенты.

THE CONCEPT OF THE INFORMATION AREA OF INTERNATIONAL STUDENT

E. Lapuzina, Y. Gavrulyuk

The new approach for information field creation using interactive technologies, which are necessary for successful adaptation process of international students in Ukraine, is proposed in the article. Targeted information field foreign student and his true continuous formation in the first year are key to these successful years of study, life and simply stay of foreigners in Ukraine.

The concept of considering the information field as comfortable adaptation shell for a foreign student. The goal is the controlled formation of the adaptation of the information field is for foreign students the first year. This goal is achieved by carrying out specific activities the staff of the Faculty of International Education, National Technical University «KhPI». The main activities, methods and techniques to achieve this goal are detailed in the article.

The future specialists' communicative skills formation according to the adaptation process of international students in Ukraine, is the main issue of the article. Proposed technologies essentially increase a learning efficiency of international students studying in Ukraine, and, consequently, their level of skills and knowledge.

Keywords: information field, interactive technology, adaptation, foreign students.

Відомо, що той хто володіє інформацією, той володіє всесвітом. Не викликає сумнівів, що на сучасному етапі розвитку суспільства основним фактором забезпечення конкурентоспроможності в освіті є інформаційна озброєність як викладачів, так і студентів. Унаслідок змін у виробництві та технологіях темп отримання знань, їх накопичення та збагачення стають дедалі динамічнішими. Процес відбору, накопичення, сортування інформації, доступ до нових знань, швидкість їх отримання і формування нових навичок у сфері інформаційних технологій, набувають виключного значення для якісної освіти студентами вищих навчальних закладів [1].

«Європа заснована на знаннях» (Knowledge based Europe) – ця теза є пріоритетною в основі європейської програми досліджень та технологічного розвитку. Тему керування знаннями та інформацією також окремо розглядають при кожному щорічному звіті Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). У звітах організації постійно підкреслюють, що «визначення найкращого досвіду в різних сферах економічної діяльності, яке базується на знаннях, є ключовим завданням та тематикою робіт ОЕСР у галузях науки, технології та виробництва» [2].

Проблема наявності джерел отримання знань є надзвичайно важливою, що значною мірою стосується також іноземних студентів, які навчаються у нерідній для них країні, де часто використовують методики та

підходи до освітнього процесу, які дуже часто відрізняються від методів та технологій викладання, звичних для іноземців. Загально відомо, що освітні концепції різних держав залежать від традицій, культури, соціальних, економічних умов цих держав [3]. Приїзд та навчання до іншої держави звичайно супроводжується для студента не тільки адаптаційними, культурними труднощами проживання, але й звиканням та зануренням до кардинально іншого, відмінного від звичайного для нього, процесу навчання.

Одним із головних завдань викладачів, які працюють з іноземцями на першому етапі їхнього прибуття до України, є максимальне полегшення їхньої адаптації шляхом знаходження, надання необхідної інформації та ефективним інструментарієм її оцінювання та відбору. Тут викладач стає своєрідним «куратором змісту» для іноземних студентів, який вносить у навчання елементи підготовки до реальної роботи, демонструючи нові відносини між різними інформаційними елементами, оскільки «сьогодні існує велика кількість вільних і доступних цифрових інструментів, web-сервісів і додатків для створення, пошуку, редагування та публікації курсів, навчальних посібників, довідників з будь-якої теми» [4].

Тому, проблема своєчасного реагування системи освіти на виклики сьогодення, стає актуальною, що також є важливою частиною реформування навчальних планів для іноземних студентів, які навчаються в українських вищих навчальних закладах.

Мета статті – з'ясувати призначення, сутність та основні властивості інформаційного поля для адаптації та навчання іноземних студентів в Україні на сучасному етапі розвитку країни та освітніх технологій.

На нашу думку, досвід реформування навчальних програм, який використовує Гарвардська школа бізнесу упродовж багатьох років, є дуже корисним та вартим уваги для вивчення. Як відзначають автори Гарвардської реформи, зміни в програмах навчання виконуються не тому, що попередні програми були незадовільними. Навпаки, репутація Гарвардської бізнес-школи ніколи та ні в кого не викликає сумнівів. Постійне реформування, корегування та доповнення програм навчання обумовлено своєчасною та ефективною адаптацією до екстремальних, швидко мінливих умов сучасного ділового середовища. Разом з тим, існують сталі принципи, на базі яких формуються зміни у програмах. З-поміж них виокремлюємо:

- 1) прагнення до самовдосконалення людини протягом усього життя;
- 2) інтегрованість курсів (міжпредметна координація) та використання колективних форм роботи студентів;
- 3) інноваційність методів навчання у вигляді кейс-методів, емпіричних дослідів, комп'ютерних симуляцій та інших інтерактивних методів навчання;
- 4) інтернаціоналізація навчання з урахуванням міжнародних моделей освіти.

Досвід Гарвардської школи бізнесу доводить, що вимоги до майбутніх фахівців по обидва боки Атлантики наближуються одне до одного, тому студенти будь-якої держави зобов'язані мати уніфіковані знання у своїй галузі.

Важлива умова покращення ефективності навчання та адаптації іноземних студентів полягає в їхній поінформованості, можливості доступу до точної електронної, часто спеціально адаптованої інформації, яка є конче необхідною для них, особливо на першому етапі навчання в іншомовній країні.

Проблемам адаптації іноземних студентів у новому навчальному середовищі України присвячено чимало досліджень (В. В. Булгар, О. З. Колесніченко, І. В. Кльопова, Т. А. Зінченко, О. А. Зеркалова, О. З. Колесніченко, І. Г. Міракьян, А. А. Савельєв, К. Н. Панкратов, Н. М. Матвеева та інші).

Навчання іноземних студентів проводять на факультеті міжнародної освіти Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (ФМО НТУ «ХПІ») з 1973 року. НТУ «ХПІ» є одним із відомих та знаних центрів підготовки іноземців в Україні. Значний досвід роботи, сучасні інноваційні методики викладання, велика кількість розробленої викладачами факультету навчально-методичної літератури, що ефективно застосовується в навчальній діяльності, не тільки в НТУ «ХПІ», але і в інших університетах України, є красномовним свідченням високого рівня кваліфікації викладачів, які працюють з іноземними студентами в університеті. Це сприяє досягненню головної мети навчання: формування навичок іноземців із мовлення, вміння писати, сприймання наукової мови російською, українською та спілкування з носіями мови в Україні.

Однак сучасні умови швидко змінних інформаційних технологій, запитів суспільства та студентів зумовлюють необхідність вдосконалення підходів до навчальної діяльності, установчих документів та методик викладання.

Власне, викладачі факультету міжнародної освіти Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (ФМО НТУ «ХПІ») розробляють концепцію інформаційного поля іноземного студента та впроваджують соціальний проект з культурної та навчальної адаптації іноземних студентів із залученням сучасних інформаційних технологій.

Основна мета проекту – надання всебічної інформаційної допомоги іноземним студентам щодо питань адаптації до умов української культури, до нового соціокультурного середовища на основі залучення

інноваційних комп'ютерних технологій. Процес адаптації здійснюється таким чином, щоб в результаті була досягнута сумісність іноземного студента з новим соціокультурним середовищем, були засвоєні деякі нові засоби життя в іншомовній країні та досягнуто певного ступеня інтеграції іноземця до українського студентського середовища.

Ми вважаємо, що успішна адаптація іноземного студента складається з наступних заходів: первинна орієнтація, постійний інформаційний супровід, консультування, допомога в організації спілкування та проведення вільного часу іноземними студентами.

З метою реалізації запропонованого проекту, було розроблено програму організованої адаптації іноземних студентів. Перший тиждень у програмі передбачає «Заняття знайомства», під час яких іноземцям розповідають і показують усе найнеобхідніше для перших тижнів навчання: 1) проводять орієнтаційні тури по НТУ «ХП»; 2) під час спеціальних занять англійською та французькою мовами, пропонують інформацію про НТУ «ХП», його структуру та програму допомоги і підтримки іноземцям, правила поведінки в університеті і гуртожитку, правила безпеки в місті Харкові; 3) проводять оглядову екскурсію містом, до Зоопарку, до Оперного театру та до інших цікавих пам'яток міста; 4) організовують вечори-зустрічі іноземних студентів підготовчого етапу навчання із іноземними студентами старших курсів та українськими студентами НТУ «ХП».

Першочерговим завданням з програми організованої адаптації є те, щоб дати іноземцям, системні знання про ті особливості української культури, які їм наразі потрібні. Це знання культурних особливостей процесу навчання в українських вузах і знання основних характеристик українського менталітету, поведінки, комунікації, тому що відмінності культур і національних менталітетів обумовлюють також і культурні особливості різних сфер життя. Крім того, відмінності в принципах взаємодії між людьми, у манері спілкування, у правилах поведінки проявляються у всіх життєвих сферах, а знання цих відмінностей істотно впливають на успіх адаптації.

Для іноземних студентів різних спеціальностей у першому семестрі навчального року проводиться навчально-адаптаційний курс «Особливості української освітньої системи». Метою такого курсу є забезпечення іноземних студентів ключовими знаннями щодо української культури, традицій, особливостей українського менталітету та системи вищої освіти, які мають для них практичне значення. У процесі засвоєння цього курсу, наприклад, китайські студенти дізнаються, що в українських вузах від них очікують не стільки заучування нової інформації, отриманої в рамках того чи іншого курсу, скільки вміння самостійно оперувати отриманими знаннями та, найголовніше, здатності породжувати власне знання, тобто «вміння думати». Тоді ж, арабські студенти починають розуміти, що стилі навчання в Україні є активнішими, у порівнянні зі звичними для них методиками, і від студента чекають самостійності, ініціативи, а також чіткого виконання контролюючих завдань у встановлені терміни.

Навчально-адаптаційний курс «Особливості української освітньої системи» поєднує такі основні положення:

1. Знайомство з культурними особливостями процесу навчання в Україні: стилями навчання, принципами організації навчального процесу, правилами відносин між студентами та викладачами.

2. Знайомство з особливостями поведінки та комунікації українців у різних побутових ситуаціях.

Акцент на вивчення менталітету, поведінки та комунікації в рамках курсу має найбільше практичне значення під час адаптації до нового соціокультурного середовища. Вивчення саме цих аспектів культури дозволяє іноземцям засвоїти правила взаємодії з представниками української культури, усвідомити, чого чекають від них викладачі, і зрозуміти, на чому ґрунтуються ці очікування.

Крім того, у рамках курсу студенти отримують базові знання з ділової етики, а саме, знайомляться з особливостями ведення бізнесу в Україні та інших країнах, деякими правилами ділової поведінки, що є особливо корисним для іноземних студентів, які планують займатися бізнесом в Україні.

У другому семестрі, після того як первинна адаптація завершується, у рамках міжнародного проекту Горизонт 2020 з популяризації науки, іноземним студентам пропонують додатковий курс «Феномен НТУ «ХП»», який містить наступні цикли занять: «НТУ «ХП» – наукові відкриття та винаходи», «Відомі вчені – випускники НТУ «ХП» та інші. На відміну від курсу «Особливості української освітньої системи», що має суто практичну спрямованість, курс «Феномен НТУ «ХП»» надає більш докладну інформацію про таланти й досягнення українських науковців, систематизує знання іноземних студентів про українські наукові дослідження та має професійно-орієнтаційну спрямованість.

Інше завдання програми організованої адаптації полягає в тому, щоб допомогти іноземним студентам знайти друзів серед українських студентів. Іноземцям буває досить важко самостійно вирішити це завдання, навчаючись у групах тільки для іноземців та проживаючи в гуртожитку на поверхах тільки для іноземців. Важливо зазначити, що проблема соціальної ізоляції іноземних студентів гостро стоїть в багатьох країнах світу.

Для вирішення цього завдання пропонується створення студентського Інтерклубу «Глобус» та

проведення спільних заходів різного формату серед українських та іноземних студентів. Так, в першому семестрі це можуть бути інформаційні зустрічі, такі як: «Міжнародні проекти вузу (отримання подвійних дипломів, можливість стажування за кордоном і т.д.)», «Знайомство зі студентським самоврядуванням університету» та інші. У другому семестрі їм пропонують низку заходів під назвою «Зустрічі на перехресті культур», тематика яких може бути наступною: «Про що мріє молодь в моїй країні», «Культура їжі в моїй країні», «Національний характер», «Українська рок-музика» з виступом запрошених українських музикантів, «Секрети популярності в середовищі молоді», «Вчимося танцювати українські народні танці» (майстер-клас представників Палацу студентів НТУ «ХП»), «Тенісний клуб» та інші.

Крім того, ефективно зарекомендували себе такі заходи як: організація та проведення національних свят (у вигляді відкритих уроків), відвідування іноземними студентами театрів і музеїв, концертів та екскурсій, проведення фотовиставок НТУ «ХП» очима іноземних студентів, де іноземні студенти можуть висловити своє ставлення до НТУ «ХП» у форматі світлин.

Важливим напрямком діяльності за програмою організованої адаптації є також організація роботи консультантів іноземних студентів (International Students' Advisers). Це вкрай доцільно для того, щоб протягом всього часу навчання студенти-іноземці мали б можливість звертатися до консультанта з будь-якого питання, пов'язаного з навчанням, проживанням, спілкуванням, здоров'ям, психологічним станом або культурними відмінностями в будь-якій життєвій сфері. Крім того, в разі надзвичайних подій студенти могли б звертатися до консультанта за телефоном «гарячої лінії».

На нашу думку, створення та розвиток власних електронних ресурсів у рамках програми організованої адаптації є конче необхідним. У зв'язку з цим розпочата та продовжується робота з представлення на сайті НТУ «ХП» в розділі «International students» чотирьох сторінок: «Adaptation to Ukrainian Culture», «Welcome Information», «Welcome Pack» (електронний пакет інформації для іноземних студентів, що є найнеобхіднішою для них на першому етапі навчання), та «International Students Case Studies», яка містить докладний опис реальних скрутних ситуацій, що траплялися із іноземними студентами під час їхнього навчання в Україні, шляхів їхнього вирішення та змістовних порад. На цих сторінках також буде розміщено багато іншої інформації: про поточні заходи, оголошення, фото та відео звіти; і, що дуже важливо, буде передбачено зворотній зв'язок, де іноземні студенти зможуть поділитися своїм досвідом навчання в університеті, життя в Україні, викласти запитання, отримати відповіді та поспілкуватися.

Усі ці заходи допоможуть отримати необхідну інформацію не лише іноземним студентам, які вже навчаються в НТУ «ХП», але стануть рекламою для тих іноземців, хто ще тільки збирається приїхати в Україну та ще не визначився із вибором університету.

З метою реалізації концепції якнайшвидшої адаптації до нового освітнього та соціально-культурного середовища та формування їхнього інформаційного поля іноземних студентів, кафедра природничих наук ФМО НТУ «ХП» здійснила такі заходи.

1. Розроблено та створено:

1) інформаційний буклет «Welcome to NTU»KhPI», у якому надані відомості про:

- Україну, як державу талановитих учених, винахідників, дослідників, бізнесменів та гостинних людей;

- НТУ «ХП», як відомий у світі університет, де навчаються понад 2000 іноземних студентів;

- правила навчання в Україні для іноземних студентів та визнання українських дипломів в різних державах світу;

- факультет міжнародної освіти НТУ «ХП», де іноземні студенти почувають себе як удома, а викладачі в будь-який час готові надати допомогу у вирішенні проблем, що виникають у студентів;

- Харків, місто студентів, у якому постійно проводиться значна кількість різноманітних наукових, освітніх та інформаційних заходів (<http://web.kpi.kharkov.ua/ken/welcome-to-ntu-khpi>), (<http://www.youblisher.com/p/1588336-Welcome-to-NTU-KhPI/>);

2) інформаційно-рекламний 4-х тижневий дистанційний курс для іноземних студентів «Welcome to study». Виконавши цікаві завдання цього курсу абсолютно безкоштовно, іноземні студенти можуть не тільки ознайомитися з важливою інформацією про життя та навчання в Україні, а й набути практичних навичок про те, наприклад, як доїхати з аеропорту «Бориспіль» до Харкова, як знайти житло в Харкові або де дешево й смачно поїсти, куди звертатися, якщо захворіли й багато іншого. Якщо іноземний громадянин не володіє російською мовою, він може скористатися словником-розмовником, у якому кирилицею подано базові слова, фрази, речення, запитання, необхідні іноземцю на першому етапі життя в Україні. НТУ «ХП» пропонує 5% знижку на оплату за навчання в університеті майбутнім іноземним студентам, які успішно освоїли курс дистанційного навчання «Welcome to study» (<http://dl.khpi.edu.ua/course/view.php?id=102>);

3) лінгафонні уроки за технологією ScreenCast, Moodle, які дозволяють іноземним студентам вдосконалювати свої мовні та лінгвістичні навички, для якнайшвидшого вступу в комунікативний процес з носіями мови;

4) ситуаційні завдання та ділові навчальні ігри за адаптаційною тематикою (із роздатковими матеріалами в зручному форматі, стислим відібраним обсягом тексту, діаграмами, схемами, малюнками);

5) навчальні інформаційні плакати для іноземних студентів, на яких наочно висвітлені вимоги до видів навантаження студента, обсяги та терміни контрольного оцінювання результатів навчання. Електронні копії стендів також розміщені на сайті кафедри природничих наук у розділі «Навчальна діяльність».

2. Щорічно проводяться:

1) круглі столи за темою «Популяризація науки серед іноземних громадян» у рамках міжнародної програми «Горизонт 2020», під час яких іноземні студенти, які навчаються в НТУ «ХП», надають інформацію про обрану спеціальність; про проблеми, які виникають у іноземних студентів, навчаючись в Україні та шляхи їх вирішення; про важливість науки в світі та в своїх рідних країнах та багато іншого. Представники наукової спільноти НТУ «ХП» та інших університетів також беруть активну участь у цих заходах та пропонують студентам-іноземцям долучатися до наукової діяльності (<http://web.kpi.kharkov.ua/ken/naukovo-metodichna-diyalnist/populyarizatsiya-nauki-2/>);

2) науково-практичні міжнародні студентські конференції, де іноземні студенти мають змогу виступити з доповідями про власні наукові інтереси та продемонструвати рівень володіння вивченою мовою (http://blogs.kpi.kharkov.ua/press/post/2016/04/26/foreign_UA.aspx);

3) пізнавальний захід «Урок з географією», на якому іноземні студенти розповідають про власну державу, її культуру та національні особливості;

4) профорієнтаційні екскурсії на кафедри НТУ «ХП» для знайомства з науковими досягненнями та плануванням подальшого навчання.

Крім того, практично завершено розробку дистанційних курсів з усіх дисциплін довузівського етапу навчання російською та англійською мовами, які нададуть можливість іноземним студентам обирати більш гнучкий графік навчання з використанням переваг гібридної форми освіти.

Ще одним дієвим інструментом формування ефективного інформаційного поля іноземного студента є постійне оновлення каналу на Youtube, де іноземні студенти можуть ознайомитися з відео звітами про заходи факультету та університету (<https://goo.gl/4dHtSK>).

Успішність кожного студента-іноземця відображається в його персональному «Портфоліо», де фіксується: відвідуваність, успішність, захоплення, активність на заняттях, його участь у конференціях та інших заходах і багато іншого. Кожен студент має можливість ознайомитися зі своїми результатами навчання, продемонструвати їх батькам, друзям, визначити шлях для подальшого вдосконалення. «Портфоліо» також допомагає викладачеві оцінити кожного студента та дозволяє скласти рейтинг і зберегти інформацію стосовно іноземних студентів, що навчалися в НТУ «ХП».

Для визначення ефективності наведеної програми адаптації та формування інформаційного поля іноземних студентів, був проведений педагогічний експеримент, у якому брали участь дві групи іноземних студентів: експериментальна (із застосуванням адаптаційної програми) та контрольна (без застосування адаптаційної програми). Згідно плану аналізу ефективності програми адаптації, було проведено два діагностичних зрізи: до початку та після завершення експерименту в двох групах респондентів (рис. 1).

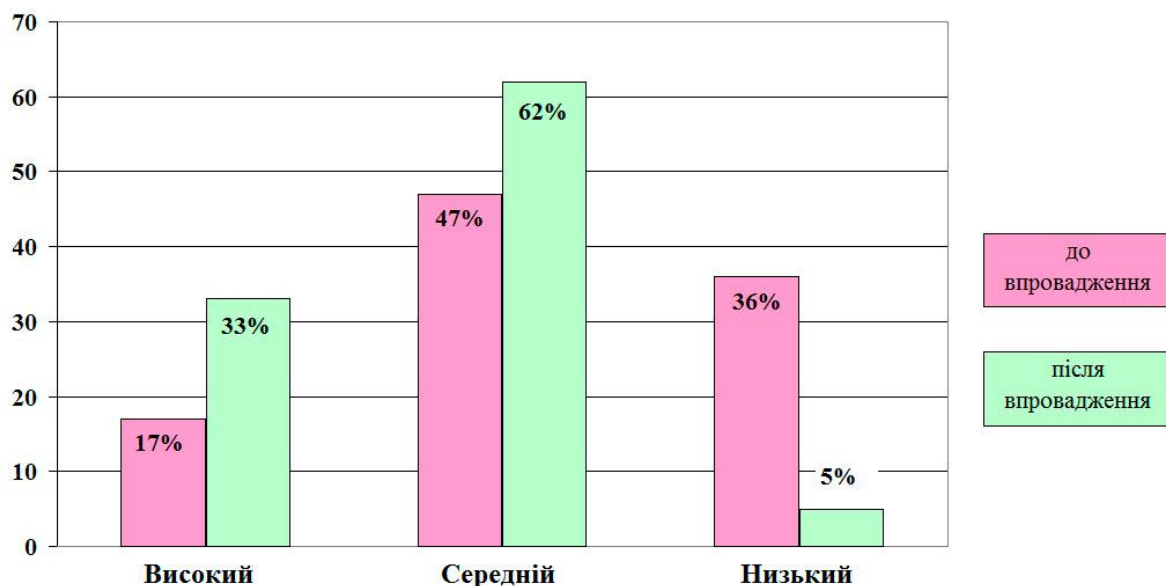

Рис. 1. Рівні активності іноземних студентів

На початку експерименту групи майже не відрізнялися за рівнем пізнавальної активності: третина студентів мала низький рівень активності, демонструвала пасивність та апатію, небажання полишати гуртожиток. Після впровадження програми в експериментальній групі збільшився відсоток студентів з високим рівнем активності з 17 до 33%, з середнім рівнем з 47 до 62% та знизився відсоток студентів з низьким рівнем активності з 36 до 5%. У контрольній групі ситуація залишалася майже без змін.

Отримані результати експерименту свідчать, що впровадження пропонованої концепції інформаційного поля та програми адаптації на основі сучасних інтерактивних методик значною мірою сприяють зростанню рівня активізації навчальної діяльності іноземних студентів, їхньої активності та прискоренню процесу адаптації до нових умов.

Література

1. Лапузіна Е.Н. Новые технологии в сфере образования / Е. Н. Лапузіна // Теорія і практика управління соціальними системами. Щоквартальний наук.-практ. журнал. – Харків: НТУ «ХП». – 2002, № 4. – С. 37-45.
2. The Knowledge – Based Economy / Organization for Economic Cooperation and development General distribution. – OECD / GD (96) 102/ – Paris, 1996.
3. Лапузіна Е.Н. Принципы организации обучения в системе образования развитых стран / Е. Н. Лапузіна, Ю. В. Скрыпина // IV Міжнародна наукова конференція: Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи. – Харків: ХДАДМ, 2013. – С. 233-236.
4. Кухаренко В.М. Куратор змісту : навчально-методичний посібник / В.М.Кухаренко, Ю.М.Главчева, О.В.Рибалко ; [за заг. ред. В.М.Кухаренка]. – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. – 14 С.

Reference

1. Lapuzina E.N. Novyye tehnologii v sfere obrazovaniya / E. N. Lapuzina // TeorIya I praktika upravlnnya sotsialnimi sistemami. Schokvartalnyi nauk.-prakt. zhurnal. – HarkIv: NTU «HPI». – 2002, # 4. – S. 37-45.
2. The Knowledge – Based Economy / Organization for Economic Cooperation and development General distribution. – OECD / GD (96) 102/ – Paris, 1996.
3. Lapuzina E.N. Printsipyi organizatsii obucheniya v sisteme obrazovaniya razvityih stran / E. N. Lapuzina, Yu. V. Skryipina // IV MIzhnarodna naukova konferentsIya: SotsIalno-gumanItarnI vektori pedagogIki vischoYi shkoli. – HarkIv: HDADM, 2013. – S. 233-236.
4. Kuharenko V.M. Kurator zmlstu : navchalno-metodichnyi posIbник / V.M.Kuharenko, Yu.M.Glavcheva, O.V.Ribalko ; [za zag. red. V.M.Kuharenka]. – HarkIv: «MIskdruk», NTU «HPI», 2016. – 14 S.